

LRFs policy för förvaltning av älg och övriga vilda hjorddjur

Denna policy är avsedd att vara ett stöd för LRFs arbete i förvaltningen av älg och övriga vilda hjorddjur. Den är också avsedd att göra LRFs uppfattning om denna del av viltförvaltningen känd och tydlig. Policyn syftar till att värna produktion i jord- och skogsbruk. Syftet är också livskraftiga hjorddjursstammar i balans med den naturgivna fodertillgången.

Sammanfattning

Skadorna i jord- och skogsbruk som orsakas av hjorddjur är oacceptabla. Problemen varierar över landet. I delar av Götaland är förluster i jordbruket allvarliga. Det är dov- och kronhjort som främst orsakar problem i jordbruket. I delar av Götaland innebär det sammantagna betet i skog av älg och hjortarterna att problemen i skogsbruket ökar. I övriga delar av landet är skadorna i skogsbruket i huvudsak orsakade av älg. Forskningsresultat visar att skogsbruket inte bara drabbas av kvalitetsförluster, även tillväxt- och volymförlusterna är över en omloppstid betydande. Det nya älgförvaltningssystemet innebär ökat markägarinflytande men även ökat ansvar för markägarna. Detta ansvar måste tas på alla nivåer i förvaltningen. All förvaltning av hjorddjur skall bygga på den naturgivna fodertillgången. Rovdjursförekomst får inte innebära att större hjorddjursstammar accepteras.

Stämmobeslut

Riksförbundsstämmans beslut 2011:

”Stämman beslutade efter beredning av beredningsutskottet: att uppdraga åt riksförbundsstyrelsen att ta fram en vilt- och viltskadepolicy samt att avrapportering ska ske av uppnådda resultat 2012.”

Under 2012 träder ett nytt älgförvaltningssystem i kraft. Det finns ett stort behov av övergripande riktlinjer och stöd till alla dem inom LRF som kommer att involveras i arbetet med det nya systemet. Därför bör den första delen av vilt- och viltskadepolicyn utgöras av en policy för älgförvaltning.

Bakgrund

Riksdagens beslut om ett nytt älgförvaltningssystem i december 2010 innebär en delvis ny ordning i älgförvaltningen. Bland annat införs älgförvaltningsområden. Den nya förvaltningsmodellen medför att markägarna ges ett större inflytande, men också ett större ansvar för att älgförvaltningen anpassas till brukandet av jord och skog.

De gamla bestämmelserna för älgförvaltning har inte bidragit till någon minskning av skador av älg inom jord- och skogsbruk. Det finns därför starka skäl till att LRF markerar sin uppfattning om den nu gällande älgförvaltningen. Efter-

som betydande delar av landets jord- och skogsbruk även påverkas av de övriga vilda hjortdjuren rådjur, dovhjort och kronhjort bör även dessa arter beröras av policyn. Jakten på rådjur, dovhjort och kronhjort regleras på andra sätt än vad som gäller för älg. LRF har inte tidigare formulerat en policy speciellt för förvaltning av de vilda hjortdjuren.

Problem och möjligheter

Skador av älg och övriga hjortdjur varierar kraftigt över landet. Skadorna har sammantaget ökat under senare år. Det gäller i skogsbruket och regionalt även i jordbruket. Det senare gäller framförallt skador av dov- och kronhjort. Sammantaget innebär hjortdjurens bete en påverkan även på den biologiska mångfalden, framförallt i skogslandskapet. Sambanden mellan de olika hjortdjurens bete och deras påverkan på växtsamhället är komplicerade. Det kan ändå konstateras att i de områden som sammantaget har störst antal hjortdjur, uppnås vare sig produktionsmål eller miljömål i skogsbruket.

De största skadorna i jordbruket uppstår oftast i områden med stora stammar av dov- och kronhjort. Eftersom båda arterna är flocklevande blir tätheter räknat i antal djur per ytenhet i vissa fall mycket höga. Problemen förvärras även av viltutfodring i vissa områden. Utfodring leder ofta till svåra skador i jord- och/eller skogsbruk på närliggande fastigheter. Skadorna påverkar val av grödor i jordbruket. Det är inte acceptabelt.

De stora rovdjuren varg, björn och lo har i vissa områden påtaglig inverkan på älg- och rådjursstammarna. Enligt LRFs uppfattning får rovdjursförekomst inte innebära att större hjortdjursstammar accepteras för att möjliggöra ett fortsatt stort jaktutbyte. Rovdjursförekomst får inte leda till större skogsskador.

Forskningsresultat från Furudal visar att skadorna i skog inte begränsas till kvalitetsförluster, även volymförlusterna är över en omloppstid betydande. Skogforsk har på Sveaskogs uppdrag gjort en beräkning av älgskadorna för hela Sveaskogs markinnehav. Av beräkningen framgår att 20 % av skogsproduktionen förloras p.g.a. älgskador. Sveaskogs innehav får anses representativt för Sveriges skogar, men har en högre tallandel än genomsnittet för landet. Skogsnäringen är en av Sveriges viktigaste exportbranscher. Vilken annan exportbransch skulle acceptera en sådan förlust? Jämför om var femte Volvobil skulle bli förstörd innan den lämnade fabriken. Detta skulle anses fullkomligt orimligt. Skogsnäringen har haft förluster i den storleksordningen under mycket lång tid. Det är i vissa områden svårt att odla lövträd utan att inhägna planteringen. Även naturlig trädbildning av begärliga lövträd hindras p.g.a. omfattande viltbete. Inhägning som förutsättning för lövträdsproduktion kan inte accepteras. Mängden älg och hjort har kommit att styra produktionsinriktningen i skogsbruket, t.ex. genom att gran planteras istället för tall. Det är inte acceptabelt.

Utfodring

Hjortdjuren är med undantag av dovhjort helt anpassade till nordiskt klimat. De klarar sig därför väl under normala vintrar, om antalet vilt är i balans med tillgängligt foder. Vilt skall enligt LRFs uppfattning hållas i de tätheter som den naturgivna fodertillgången medger. Då behövs ingen stödutfodring. En mycket begränsad utfodring eller annan åtgärd, t.ex. viltåker eller biotopförbättringar, med avsikt att minska skador i jord- och skogsbruk kan dock i vissa fall vara nödvändig. Dovhjort är en införd art som är något sämre anpassad till vårt klimat. Vinterutfodring har därför varit vanlig. Det måste påpekas att även när det gäller dovhjort leder utfodring många gånger till stammar som är mycket större än vad markernas naturgivna foder räcker till. LRF skall arbeta för att utfodring av hjortdjur sker i form av stödutfodring under för trakten extremt svåra vinterförhållanden. All utfodring som leder till skadegörande viltstammar är förkastlig.

Skyddsjakt

LRFs grundläggande uppfattning är att behov av skyddsjakt är en följd av att den normala förvaltningen inte fungerar. Skyddsjakt skall därför ses som en nödatgärd. Om skyddsjakt måste tillgripas, är LRFs uppfattning att handläggningen skall vara utformad så att beslut kan tas snabbt och obyråkratiskt. Beslut skall tas på faktagrund och skyddsjakten skall vara av en omfattning som ger effekt på skadesituationen. Det senare kan innebära att skyddsjakt blir aktuell över relativt stora områden.

Utbildning/information

LRFs medlemmar och förtroendevalda som är aktiva i viltförvaltningen skall återkommande erbjudas den information och utbildning som krävs för att de skall kunna utföra sina uppdrag. Det kan gälla statlig utbildning och sådan utbildning som anordnas av LRF eller andra organisationer.

Reglering av jakt på rådjur, dovhjort och kronhjort

Rådjur och dovhjort jagas under allmän jakttid. De markägare som upplåter jakt bör behålla rätten att påverka jaktens omfattning och rätten att företräda sin fastighet i jaktlig samverkan. Jaktlig samverkan och samverkan för att motverka felaktig utfodring är av största vikt. I områden med skadegörelse av dovhjort är det viktigt att arbeta för dispenser för jakt under brunstperioden

Kronhjort jagas under begränsad allmän jakttid och reglerad jakt inom kronhjortskötselområden (i Skåne län finns särskilda bestämmelser om kronhjort). Kronhjortskötselområden (KSO) fungerar i princip som ett älgskötselområde (ÄSO). Bakgrunden till att KSO infördes i jaktlagstiftningen var i huvudsak att kronhjort är flocklevande och att de rör sig över stora områden. KSO är oftast inriktade på att gynna kronhjorten av jaktliga skäl. Kronhjortens skadegörelse gör att det finns skäl att stärka markägares inflytande på motsvarande sätt som nämns nedan om ÄSO. Den allmänna jakten på kronhjort är så begränsad att den knappast kan minska skador. Mer omfattande allmän jakt på kronhjort bör

införas. I framtiden bör hjortdjuren förvaltas gemensamt i samma förvaltnings-system över större områden.

Markägarens roll och ansvar

Jakträtten är knuten till markägaren. Markägaren kan därmed dra nytta av de godheter som viltet kan ge. Markägaren har också ansvar för att viltet och jakten förvaltas enligt 4 § jaktlagen, som stadgar att markägaren skall:

- främja en med hänsyn till allmänna och enskilda intressen lämplig utveckling av viltstammarna.

Med ”lämplig utveckling av viltstammarna” får förstås att det allmänna intresset består i att viltet skall finnas i livskraftiga stammar, att biologisk mångfald bibehålls och att jord- och skogsbruk kan bedrivas rationellt och lönsamt. Med det enskilda intresset får förstås att nyttan av viltstammarna för den enskilda skall beaktas, men även att skador orsakade av vilt måste begränsas med hänsyn till enskilda intressen. Enligt LRFs uppfattning skall livskraftiga hjortdjurstammar enbart bygga på den naturgivna fodertillgången.

I den mån markägaren har upplåtit rätt att jaga på sin mark blir ansvaret för viltförvaltningen delat. Det är då viktigt att rättigheter och skyldigheter blir tydligt reglerade i nyttjanderättsavtalet. Att annan än markägaren företräder fastigheten i jaktlig samverkan bör bara förekomma om markägaren genom fullmakt överlåtit till annan att företräda fastigheten.

Det är vanligt att de mest engagerade och intresserade jägarna tar stort ansvar för att jakten organiseras och genomförs. **Det är inte ovanligt att markägare då får en mindre framträdande roll i samarbetet. Då minskar markägarens inflytande över jaktutövningen och därmed över skadeutvecklingen.** Enligt LRFs uppfattning måste jaktintresset ta större hänsyn till markägares önskemål och de kostsamma skador i jord- och skogsbruk som viltet orsakar. Å andra sidan måste markägare ta det ansvar som lagstiftningen ger dem. Ansvaret att förvalta viltet som resurs och problem måste uppfattas som gemensamt. Det nya älgförvaltningssystemet ger markägarna en delvis ny roll. Det ansvaret måste förvaltas klokt och långsiktigt i dialog med jägarnas företrädare.

Arbete, inriktning

Markägare måste ta del i och engagera sig i det nya älgförvaltningssystemet. Det är ingen annan än markägaren själv som bäst kan ta tillvara sina intressen. Samtidigt måste LRF vara aktivt och pådrivande på länsnivå i Viltförvaltningsdelegationerna, i älgförvaltningsområdena (ÄFO) d.v.s. i älgförvaltningsgrupperna (ÄFG). Likaså måste LRFs förtroendevalda och medlemmar lokalt ta ansvar i viltvårdsområden, älgskötselområden, licensjaktområden och i de lokala jaktlagen.

I viltvårdsområdena (VVO) har markägarna lagstadgad rätt att besluta i de viktigaste frågorna om jaktens inriktning och omfattning. När ett VVO sköts enligt lagen skall därför markägarens inflytande vara garanterat inom VVO.

Älgskötselområdena (ÄSO) kommer i det nya älgförvaltningssystemet att ha en viktig roll, både när det gäller insamling av information om älgstammen och i genomförandet av jakten. Markägarversionen av mall för ÄSO-stadgar bör användas för att öka markägarnas inflytande.

I licensområden och deras jaktlag har markägarna ibland svagt inflytande. Att annan än markägaren företräder fastigheten i jaktlig samverkan bör bara förekomma om markägaren genom fullmakt överlåtit till annan att företräda fastigheten, oavsett vilken jaktlig samverkan marken ingår i.

Övergripande mål

Det övergripande målet med policyn är att främja produktionen i jord- och skogsbruk. Syftet är också livskraftiga hjortdjursstammar i balans med den naturgivna fodertillgången.

För att nå det övergripande målet måste samsyn nås om vilka problemen är och deras betydelse för de gröna näringarna. Det finns brister i kunskapsunderlag om viltskador i både jord- och skogsbruk. Fakta ersätts då av tyckande på lösa grunder.

En av grunderna för det nya älgförvaltningssystemet är en höjning av kunskapsnivån. Enligt LRFs uppfattning är ambitionen att höja kunskapsnivån en av de viktigaste delarna i reformen. Det krävs att markägare och jägare som engagerar sig i det nya systemet tar del av och använder de kunskaper som kommer att tillhandahållas. Det gäller utbildning som kommer att erbjudas vid uppstarten av systemet och det gäller de beslutsunderlag som skall tillhandahållas löpande i form av kvalitetssäkrade inventeringar, foderprognoser m.m. Förvaltningen måste genomföras med stöd av grundläggande fakta och vara adaptiv (lärande). Vidare bör hjortdjuren i framtiden förvaltas gemensamt i samma förvaltningssystem över större områden.

Delmål

- För markägaren är målen högsta möjliga avkastning av jord, skog och vilt. Jakten måste dock underordnas brukandet och ägandet av jord och skog.
- Markägare skall delta aktivt på alla nivåer i viltförvaltningen.
- Livskraftiga hjortdjursstammar skall enbart bygga på den naturgivna fodertillgången.

- Utfodring av hjortdjur ska i princip bara ske i form stödutfodring under för trakten extremt svåra vinterförhållanden.
- Frivillig jaktlig samverkan och samverkan mellan markägare och jägare för att motverka felaktig utfodring skall öka.
- Rovdjursförekomst får inte innebära att större hjortdjursstammar accepteras för att möjliggöra ett fortsatt stort jaktutbyte. Rovdjursförekomst får inte leda till större skogsskador.
- Handläggningen av skyddsjaksärenden skall vara utformad så att beslut kan tas snabbt och obyråkratiskt. Om skyddsjakt skall bli effektiv kan den behöva genomföras över relativt stora områden.
- LRFs medlemmar och förtroendevalda som är aktiva i viltförvaltningen skall erbjudas den information och utbildning som krävs för att de skall kunna utföra sina uppdrag
- I områden med skadegörelse av dovhjort är det viktigt att arbeta för dispenser för jakt under brunstperioden.
- Markägares inflytande skall öka inom kronhjortskötselområden, på motsvarande sätt som inom älgskötselområden. Mer omfattande allmän jakt på kronhjort bör införas.
- Markägaren skall företräda fastigheten i jaktlig samverkan om inte markägaren genom fullmakt överlåtit till annan att företräda fastigheten.